

„Piano Heleny - ul. Freta 40, Warszawa, 1945”

SIERPIEŃ 1944
... to Warszawa
pod
rozpłomieną
gwiazdą
dziwnie
jaskrawa ...

HANNA HASKA
grafika
na wystawie

Galeria WIEŻA

Parafia p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego
Warszawa, al. KEN 101

Wernisaż: 19.08.2023, godz. 18:00

Wystawa: niedziele 20 i 27.08, 3 i 10.09.2023
godz. 16:00 - 21:00

PIANINO HELENY.

Kurator wystawy - Jerzy Teper - nadał wystawie tytuł „Sierpień 1944 ...to Warszawa pod rozplamioną gwiazdą dziwnie jaskrawa ...” We wprowadzeniu napisał: *Cytat wzięty z VIII zwrotki wiersza Norwida "Fortepian Chopina", a całość powstała na wieść o wyrzuceniu przez okno fortepianu Chopina na Krakowskim Przedmieściu przez kozaków w 1863 r.* Następne zadał pytanie; *Czy wizja poety poszerzająca obraz czasu Powstania o wymiar kosmiczny (gwiazda, płomień, jaskrawość) dotyka już skali zła w XX w?* Zaprosił kolegów; malarzy, grafików, rzeźbiarzy do uczestnictwa - do zaprezentowania swoich refleksji artystycznych.

Wydarzenia Powstania Warszawskiego 1944 - to żywa historia mojej rodziny. *Refleksje artystyczne* - w tym przypadku i niewątpliwie u większości moich kolegów artystów - dotyczą więc autentycznych wydarzeń. Mam zaszczyt zaprezentować 8 grafik dedykowanych mojej mamie Helenie. Pianino, na którym pobierała lekcje - ostatnią właśnie tuż przed Godz. „W” wybuchu Powstania - to nie *przenośnia artystyczna*. Było prawdziwe. Znajdowało się na poddaszu kamienicy przy ul. Freta 40, przy Rynku Nowego Miasta. Zostało wyrzucone wybuchem wysadzanego przez Niemców Starego Miasta po upadku Powstania Warszawskiego - jeśli nie splądrowane wcześniej, jak większość miasta, tuż przed spalaniem Starówki. Tego nie mam jak się dowiedzieć.

Na poddaszu kamienicy przy ul. Freta 40 (narożnik Rynku Nowego Miasta) mieszkała moja matka Helena wraz z jej rodzicami. Rodzice wypożyczyli dla córki pianino. Wniesiono je na wysokie piętro i umieszczono we wspólnym pokoju na poddaszu. Lekcji gry udzielał Helenie Stanisław Dionizy Rutkowski - absolwent Konserwatorium Warszawskiego, organista, dyrygent Chóru przy Kościele Ojców Jezuitów, (ul. Świętojańska 10, Stare Miasto, obok Katedry Warszawskiej). Wiosną 1940 r. Helena została członkiem tego Chóru, śpiewała w altach. Młodych połączyła miłość. W 1943 roku Dionizy oświadczył się Helenie. Dionizy pobrał papiery do ślubu z rodzinnej parafii Heleny, kościoła Nawiedzenia Marii Panny (ul. Przyrynek 2). 1 sierpnia 1944 r., przed południem Dionizy przyszedł udzielać kolejnej lekcji. Zaangażowany w Ruch Oporu (jak większość młodzieży chóru), wiedział o zbliżającej się godzinie „W”. Był zdenerwowany, lekcja załamywała się. Helenie niepokój mylił ręce. Przy lekcji obecna była matka Heleny. Dionizy zerwał się, pocałował matkę w rękę, pożegnał się i wyszedł. Helena stała w oknie mieszkania - na najwyższym piętrze narożnej kamienicy z widokiem na Rynek Nowego Miasta. Patrzyła jak Dionizy przecina rynek, oddala się... To był ostatni raz, kiedy go widziała.

Po godzinie Helena próbuje dostać się na Pragę, na zbiórkę Szarych Szeregów. Od 1941 r należała do 19 Praskiej Drużyny Harcerskiej im. Emilii Plater. Niestety most Kierbedzia blokowali już Niemcy. Zgłosiła się więc do komendy powstańczej przy Rynku Starego Miasta, stąd do punktu powstańczego przy ul. Świętojskiej 10. Od 1 do 30 sierpnia 1944 jako sanitariuszka i łącznik brała udział w Powstaniu Warszawskim na Starym Mieście. 31 sierpnia Niemcy wyciągnęli z piwnicy wszystkich mieszkańców kamienicy Freta 40 - również Helenę wraz z jej matką. Przez obóz przejściowy Pruszków, załadowane zostały na pociąg do Niemiec - do obozu koncentracyjnego Ravensbrück. W Ravensbrück były uwięzione od 4 września 1944 do 25 kwietnia 1945 (więzień nr. 63440 i 63442). Helena została uratowana z rewiru chorych przez Szwedzki Czerwony Krzyż. 17 października 1945 ze Szwecji powróciła do zgruzowanej Warszawy (ponad 85% domów). Kamienica przy Freta 40 zgruzowana i spalona z całą dokumentacją rodzinną. Przepadły dorobek i pamiątki. Helena wraz z matką zostały wypędzone w tym, co miały na sobie, a w łaźni obozu Ravensbrück pozabawione również odzieży. Siostra Janina z mężem przeskukiwali gruzy. Z całego wyposażenia rodzinnego mieszkania znaleźli tylko niebieski garnek - Janina zapłakała w ten garnek. Koleżanka Heleny, Ewa Cyłke zrobiła zdjęcie zburzonej kamienicy - nigdy już nie odbudowanej. To unikalne foto umieściłam na mojej grafice.

Dokumenty do ślubu Dionizy zabrał ze sobą, miał je w kieszeni, kiedy drugiego dnia Powstania znalazł się w kaplicy Klasztoru Jezuitów (Sanktuarium Sw Andrzeja Boboli) przy ul. Rakowieckiej 61. Przyszedł grać na organach przy odprawianej mszy św., zastępując swojego bрата Longina organistę. 2 sierpnia 1944 Niemcy dokonali masowej egzekucji na ponad 40 uczestnikach mszy; stłoczyli ich w suterynie, obrzucili granatami, kolejno dobijali i podpaliłi. Szczątki Dionizego nigdy nie zostały wydobyte z masowego grobu, wciąż spoczywa pod podłogą kaplicy...

Hanna Haska, Warszawa, 16.07.2023

Hanna Haska

„TO WARSZAWA

- Pianino Heleny

- ul. Freta 40, Warszawa, 1945”

grafika, technika własna

druk giclée

odbitka autorska A/I, 2023

tusze archiwalne, papier art. archiwalny

Hanna Haska

„TO WARSZAWA

- Stanisław Dionizy Rutkowski
i Helena Sobótka, Warszawa, 1944”

grafika, technika własna

druk giclée

odbitka autorska A/I, 2017

tusze archiwalne, papier art. archiwalny

Hanna Haska

„TO WARSZAWA
- Chór przy Kościele Ojców Jezuitów,
Kanonia, Warszawa, 1943”

grafika, technika własna
druk giclée
odbitka autorska A/I, 2017
tusze archiwalne, papier art. archiwalny

Hanna Haska

„TO WARSZAWA
- Mater Gratiarum Varsaviensis, 1943”

grafika, technika własna
druk giclée
odbitka autorska A/I, 2019
tusze archiwalne, papier art. archiwalny

Hanna Haska

„TO WARSZAWA
- Mater Gratiarum Varsaviensis, 2019”

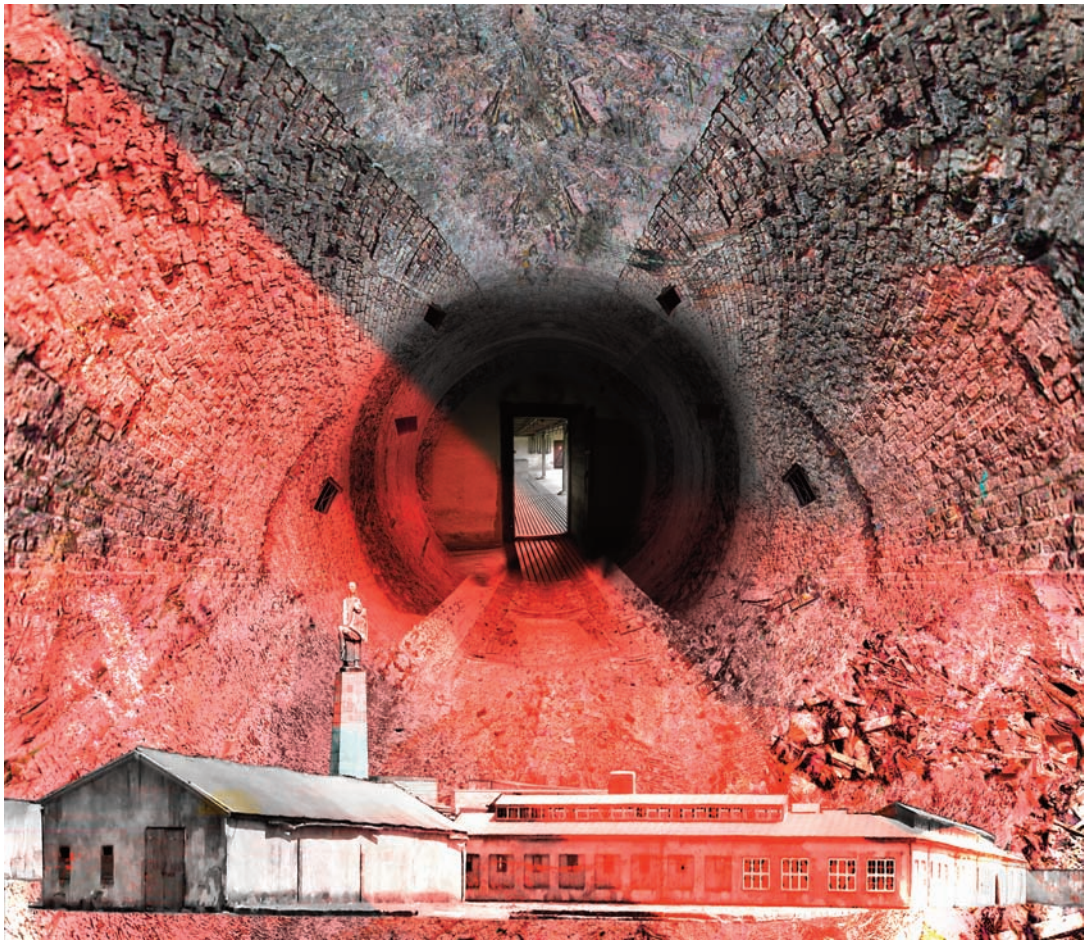
grafika, technika własna
druk giclée
odbitka autorska A/I, 2019
tusze archiwalne, papier art. archiwalny

Hanna Haska

„TO WARSZAWA
- Bobolanum - I”

grafika, technika własna
druk giclée
odbitka autorska A/I, 2022
tusze archiwalne, papier art. archiwalny

Hanna Haska

„TO WARSZAWA
- Ravensbrück, Łaźnia, 1944”

grafika, technika własna
druk giclée
odbitka autorska A/I, 2023
tusze archiwalne, papier art. archiwalny

Hanna Haska

„TO WARSZAWA

- Pianino Heleny

- Helena Sobótka, To Warszawa, 1944”

grafika, technika własna

druk giclée

odbitka autorska A/I, 2023

tusze archiwalne, papier art. archiwalny